

برنامه ریزی راهبردی توسعه‌ی یکپارچه و پایدار منطقه قزوین مبتنی بر تحلیل عرصه‌های مرتبط تصمیم‌گیری

تاریخ دریافت مقاله: ۹۱/۰۲/۳۰ تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۹۱/۱۲/۰۵

محمدحسین شریف زادگان (دانشیار گروه شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی)
مصطفی مومنی* (کارشناس ارشد شهرسازی - برنامه ریزی شهری و منطقه‌ای دانشگاه شهید بهشتی)

چکیده

با توجه به ناکارآمدی رهیافت‌های سنتی برنامه‌ریزی در حل معضلات منطقه‌ای که به طور عمده دچار جبریت کالبدی بودند و با توجه پیچیدگی روزافزون روابط بین عرصه‌های فعالیتی، بهره‌گیری از رهیافت‌های کارآمدتر همچون برنامه‌ریزی فضایی راهبردی، در حل مشکلات منطقه‌ای و بازتنظیم روابط درون آن برای اهداف و مقاصد مختلف برنامه‌ریزی در دستور کار قرار گرفت. برنامه‌ریزی فضایی راهبردی را می‌توان شیوه برنامه‌ریزی بلندمدتی دانست که بخش عمومی آن را هدایت می‌نماید و با تأکید بر ابعاد فضایی در سطوح منطقه‌ای، مورد استفاده قرار می‌گیرد. از سوی دیگر توجه به اصول پایداری و یکپارچه‌نگری در توسعه منطقه‌ای در قالب رهیافت برنامه‌ریزی فضایی راهبردی، متضمن توسعه‌ی هماهنگ در ابعاد مختلف می‌باشد که امکان یکپارچه‌سازی فعالیت‌های بخشی در راستای دستیابی به اهداف توسعه پایدار را فراهم می‌آورد. این پژوهش با به کارگیری روش تحلیل عرصه‌های مرتبط تصمیم‌گیری در قالب رهیافت برنامه‌ریزی فضایی راهبردی در جهت ارائه راهبرد توسعه یکپارچه و پایدار منطقه قزوین قرار دارد. در این راستا پس از تعیین عرصه‌های تصمیم‌گیری به تولید سناریو پرداخته شده و سناریوهای تولید شده با رویکردهای توسعه‌ی یکپارچه و پایدار اولویت بندی خواهد شد و پس از انتخاب سناریوی برتر، راهبردها، سیاست‌ها و برنامه‌های اجرایی تدوین می‌گردند. این پژوهش در پی تنظیم فعالیت‌ها و توزیع امکانات و خدمات مطابق با استعدادها و قابلیت‌های کانون‌های زیستی منطقه قزوین و ارائه راهبردها، سیاست‌ها و برنامه‌های اجرایی مناسب در جهت رسیدن به توسعه یکپارچه و پایدار منطقه قزوین می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: توسعه یکپارچه و پایدار منطقه‌ای، برنامه‌ریزی فضایی راهبردی، تحلیل عرصه‌های مرتبط تصمیم‌گیری

* نویسنده رابط: urp.momeni@yahoo.com

مقدمه

دستیابی به توسعه پایدار، تعادل منطقه‌ای، توزیع مناسب فعالیت‌ها و استفاده حداکثر از قابلیت‌های محیطی در فرایند توسعه‌ی مناطق را می‌توان از اهداف اصلی تمام برنامه‌ریزی‌ها در سطوح منطقه‌ای به شمار آورد. عدم توجه به برنامه‌های بلندمدت و تکیه سیاست‌گذاران به برنامه‌های توسعه‌ی سطحی جهت تحقق شعارهای خود از موانع اصلی توسعه ناموزون کشور به شمار می‌رود. بررسی برنامه‌ریزی توسعه در دوره‌های پیشین نشان می‌دهد که به رغم دستیابی به رشد اقتصادی در چند بخش و حتی افزایش چشمگیر درآمد سرانه، در پیشبرد اهداف توسعه با مشکلاتی مواجه بوده است. ریشه این مشکلات عمدتاً ناشی از تنظیم برنامه‌ریزی توسعه با نگرش صرف اقتصادی و بدون توجه به بازتاب‌های اجتماعی و منطقه‌ای آن بود که به نابرابری‌های اجتماعی، اقتصادی و منطقه‌ای دامن زد و مانع از برخورداری متعادل مناطق از مواهب توسعه گردید (زالی، ۱۳۸۳).

این نوع نگرش به برنامه‌ریزی و توسعه را می‌توان مطابق با دیدگاه‌های نظریه‌پردازان توسعه در دهه ۵۰ و ۶۰ دانست که توسعه را به مفهوم رشد تلقی کرده و تنها رشد اقتصادی و افزایش درآمد سرانه را عین توسعه می‌دانستند.

اما در دهه اخیر با تغییر رویکرد و فاصله گرفتن از برنامه‌ریزی به منظور رشد اقتصادی صرف، بعد فضا در برنامه‌ریزی اهمیت فراوان یافت و برنامه‌ریزی فضایی راهبردی که در برگزیده اصول پایداری، یکپارچگی و جامعیت است به پارادایم غالب برنامه‌ریزی مبدل گشت. در این میان رسالت برنامه‌ریزی فضایی راهبردی که دستیابی به عدالت اجتماعی از دیدگاه دسترسی عادلانه و توزیع فضایی دستاوردهای توسعه، کارایی ناشی از برقراری و تقویت پیوندها و ایجاد یکپارچگی فضایی، تعادل اکولوژیکی و ارتقاء کیفیت زندگی و حفظ و اعتلای هویت منطقه‌ای از طریق ارائه راهبردها و سیاست‌های اجرایی مناسب است، بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است.

تعریف موضوع و مسأله مورد پژوهش

با نگاهی به توزیع جمعیت و فعالیت‌های اقتصادی - اجتماعی در سطوح مختلف جغرافیایی، این واقعیت قابل مشاهده است که امکانات و پتانسیل‌های موجود در هر سطح به صورت یکپارچه و پایدار مورد استفاده قرار نگرفته‌اند. این عدم هماهنگی و عدم تعادل موجب توسعه ناموزون در سازمان فضایی به ویژه در سطوح منطقه‌ای گشته است. در درون مناطق،

رجحان برخی از نواحی و شهرها به دلایل مختلف به این عدم تعادل دامن زده و موجب عدم سازماندهی و توسعه یکپارچه در سطح منطقه شده است.

منطقه‌ی قزوین که محدوده استان قزوین را در بر می‌گیرد، دارای موقعیتی راهبردی در سطح کشور می‌باشد؛ موقعیت جغرافیایی استان قزوین، قرارگیری در مسیرهای مهم ارتباطی کشور، وجود مراکز صنعتی، قابلیت‌های بالقوه کشاورزی، دسترسی به نیروی کار مناسب و ظرفیت‌های تولید بالا و بسیاری از منابع دیگر اقتصادی - اجتماعی، توان بالقوه استان در راستای ارتقاء ظرفیت‌های موجود را نشان می‌دهد؛ اما عدم سازماندهی فضایی مناسب در سطح منطقه مانع از توسعه‌ی یکپارچه و پایدار و عدم ارتباط منطقی بین عرصه‌های فعالیتی یاد شده گشته است. از این رو این پژوهش تلاشی است در راستای فراهم آوردن سازکارهایی به منظور به کارگیری امکانات و ظرفیت‌های موجود استان در جهت توسعه یکپارچه و پایدار این منطقه در قالب برنامه ریزی فضایی راهبردی و مبتنی بر تحلیل عرصه‌های مرتبط تصمیم‌گیری.

مفهوم توسعه پایدار

برای درک معنای درونی توسعه باید دست کم سه ارزش اصلی را به عنوان پایه فکری و رهنمود عملی در نظر گرفته شود؛ این ارزش‌های اصلی عبارتند از: معاش زندگی، اعتماد به نفس و آزادی (توانایی انتخاب و اختیار)، که نمایانگر هدف‌های مشترکی است که به وسیله‌ی تمام افراد و جوامع دنبال می‌شود. (Goulet, 1971: 2) به عبارت دیگر توسعه هم واقعیتهای است مادی و هم حالتی است ذهنی، که بر حسب آن جامعه از طریق ترکیب فرایندهای اجتماعی، اقتصادی و نهادی، ابزار لازم را برای فراهم آوردن زندگی بهتر تأمین می‌کند (تودارو، ۱۳۶۴: ۱۳۸).

پیش زمینه توسعه‌ی پایدار یعنی توسعه‌ی زیست بوم^۱ از اوایل سال ۱۹۷۰ توسط ساچس^۲، اتحادیه حفاظت جهانی^۳، برنامه محیطی سازمان ملل^۴ و برخی دیگر مطرح گردید (بارو، ۱۳۷۶: ۴۴).

مفهوم توسعه پایدار در اوایل ۱۹۷۰ در زمان اعلامیه کوکویک^۵ درباره محیط و توسعه به کار رفت (رادکلیفت، ۱۳۷۳: ۳۴). واژه توسعه‌ی پایدار اولین بار به طور رسمی توسط کمیسیون

^۱ . Eco Development

^۲ . Sachs

^۳ . IUCN

^۴ . UNEP

^۵ . Cocoyok Declaration

برونتلند^۱ (کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه)^۲ در سال ۱۹۸۷ در گزارش «آینده مشترک»^۳ مطرح شد. این واژه به مفهوم گسترده آن شامل اداره و بهره برداری صحیح و کارا از منابع پایه، منابع طبیعی، منابع مالی و نیروی انسانی برای رسیدن به الگوی مصرف بهینه همراه با به کارگیری امکانات فنی و ساختار و تشکیلات مناسب برای رفع نیاز نسل های امروز و آینده به طور دائمی و قابل رضایت است (مکنون، ۱۳۷۴: ۶). همچنین در کنفرانس سازمان ملل متحد در زمینه محیط زیست و توسعه که در سال ۱۹۹۲ در شهر ریودوژانیرو برزیل برگزار گردید و به «اجلاس زمین» معروف شد، بحث بر روی توسعه پایدار به طور گسترده ای مورد توجه قرار گرفت و ضمن ارزیابی فعالیت های گذشته در این زمینه، «دستور کار ۲۱»^۴ به عنوان راهنمای توسعه پایدار برای قرن ۲۱ ارائه شد (UNDP, 2002).

جیکوب^۵ توسعه پایدار را به منزله «چارچوب مفهومی برای فرایند توسعه» تلقی می کند و ریس^۶ آن را «فرصتی برای تغییر اساسی توسعه از ملاحظات کمیتی به کیفیتی» می داند. اشمیدهنی^۷ نتیجه می گیرد که «توسعه پایدار مدل نیست، بلکه خطوط راهنما را ارائه می کند». پیریجز^۸ معتقد است که توسعه پایدار ضابطه مند در حال حاضر کم تر به فکر تهیه و تامین تدارک نیازهای اساسی بوده و بیش تر به فن آوری مناسب و توزیع دوباره ثروت توجه نشان می دهد.

بر این اساس در درون چارچوب و مفهوم کلی توسعه پایدار، بیش تر یک حالت «انسان - محوری» اتخاذ می گردد که برخورد مطلوب با موضوع فقر و تمایل به استفاده از فن آوری را در دستور کار دارد (بارو، ۱۳۷۶: ۵۴).

برنامه ریزی فضایی راهبردی

نظریه پردازان و محققین مختلف در مورد ماهیت برنامه ریزی فضایی راهبردی بر جنبه های مختلفی از آن تاکید می نمایند: برخی محققین آن را فرآیندی اجتماعی می دانند

1. Brundtland Commission

2. WCED: World Commission on Environment and Development

3. Our common future

4. Agenda 21

5. Jacob

6. Rees

7. Schmidheiny

8. Pirages

(Healey, 1997) و برخی آن را فرآیندی که بخش عمومی آن را هدایت می کند^۱ و برخی بیش تر بر جنبه های فنی و تکنیکی آن تاکید می نمایند. مبتنی بر این تاکیدات و توجهات به ماهیت برنامه ریزی فضایی راهبردی هر یک از محققین تعریفی از آن ارائه می نمایند.

برایسون برنامه ریزی راهبردی را چنین تعریف می نماید (Bryson, 2004: 49):
 "برنامه ریزی راهبردی مجموعه ای از مفاهیم، روش ها و ابزارهاست که به شکلی گزینشی می تواند در وضعیت های مختلف و با مقاصد متفاوت مورد استفاده قرار بگیرد. این مفاهیم، روش ها و ابزارها می بایست به دقت به یکدیگر متصل و مرتبط شده تا با توجه به هرآنچه دم دست است، بتوان به خروجی های مطلوب و دلخواه دست یافت".

کونزمان در تعریف برنامه ریزی فضایی راهبردی اینگونه می نویسد (Kunzmann, 2000):
 "برنامه ریزی فضایی راهبردی، یک شیوه برنامه ریزی بلند مدتی است که بخش عمومی آن را هدایت می نماید و با تاکید بر ابعاد فضایی در سطوح منطقه ای، ملی و قاره اروپا مورد استفاده قرار می گیرد".

ضرورت آگاهی بخشی و برقراری ارتباط با بازیگران دیگر و مشارکت بخش های غیرعمومی در فرآیند برنامه ریزی که کونزمان بدان اشاره می کند، در تعریف پتسی هیلی از برنامه ریزی فضایی راهبردی تکمیل می شود (Healey, 1997):
 "برنامه ریزی فضایی راهبردی، فرآیندی اجتماعی است که در خلال آن گروهی از افراد قرار گرفته در روابط نهادی و موقعیت های مختلف گردهم آمده تا فرآیندهای برنامه سازی را طراحی کرده و مفاهیم، اصول و راهبردهایی را به منظور مدیریت تغییرات فضایی تدوین نمایند".

از جمع بندی تعاریف و تلقیات مختلف از ماهیت برنامه ریزی راهبردی می توان به یک تعریف جامع از آن رسید که امروزه مورد استفاده است. این تعریف که با استفاده از چالش های پیشروی برنامه ریزی فضایی، تجارب انبوه استفاده از برنامه ریزی راهبردی در اقتصاد، کسب و کار^۲ و البته برنامه ریزی فضایی و نیز با استفاده از مطالعه متون علمی برنامه ریزی ارائه می شود. چنین برنامه ریزی فضایی راهبردی را به خوبی بیان می دارد (Albrechts, 2004: 1149-1170 & 2006: 743-758):
 "برنامه ریزی فضایی راهبردی، فرآیندی اجتماعی فضایی^۳ قابل تغییر و اتحادبخش است که ترجیحاً توسط بخش عمومی راهبری می شود و از

¹ . Public Sector Led

² . Business

³ . Socio Spatial

خلال آن چشم اندازها، اقدامات عملی^۲ مرتبط با هم و ابزارهای اجرایی تولید می شود که "آنچه هست" و "آنچه باید بشود" را از یک فضا (مکان) شکل می دهند".

روش مورد استفاده در پژوهش

فن تحلیل عرصه‌های تصمیم‌گیری مرتبط از دل رهیافت اختیار راهبردی که خود در چارچوب تفکر راهبردی در برنامه‌ریزی مطرح شده، بیرون آمده است. رهیافت اختیار راهبردی برای مقابله با مشکلات ناشی از نامعلومی، دانش ناکامل و نتایج پیش‌بینی ناشدنی سیاست‌گذاری بخش عمومی طراحی شده است. مطرح شدن این نگرش به دلیل قصور و کوتاهی رهیافت‌های قبلی (عقلانی جامع - ساده جامع - اندک افزا) بود که در آن‌ها مشکلات اجرایی وجود داشت. نگرش اختیار راهبردی بینابین دو رهیافت اندک افزایی و عقلانی جامع است، زیرا مانند رهیافت اندک‌افزا تغییرات اندک در وضع موجود اختیار نمی‌کند و مانند سند برنامه عقلانی جامع، آینده‌نگری، توصیف تحلیلی و تولید اهداف نمی‌کند، بلکه مشکلات قابل اجرا را می‌بیند. در واقع این رهیافت، نگرش مختلط (اختیار اصول ترکیبی) رهیافت‌های ساده - جامع، عقلانی - جامع و اندک افزا است.

تعداد عرصه‌های تصمیم‌گیری از موضوع اصلی کار نشأت می‌گیرد و تفکر راهبردی به دنبال ویژگی‌ها و عرصه‌های کلیدی و اصلی ساختار مورد برنامه‌ریزی می‌رود. از این عرصه‌های تصمیم‌گیری می‌توان اختیارهای مختلفی تعیین نمود که زمینه‌گزینیهایی و سیاست‌گذاری را فراهم می‌آورد. اختیارها در هر یک از عرصه‌های تصمیم‌گیری نباید با یکدیگر سازگار باشند، هر چه در یک فرآیند برنامه‌ریزی تعداد عرصه و گزینه‌ها بیش تر باشد، دقت برنامه‌ریزی و پیچیدگی کار افزایش می‌یابد (عبدی دانشپور، ۱۳۸۹). در این روش، نمودار دایره‌ای تو در تو که حلقه بیرونی آن طبقه‌بندی‌های موضوعی و حلقه داخلی آن عرصه‌های تصمیم‌گیری و حلقه داخلی‌تر آن اختیارهای موجود برای هر عرصه تصمیم‌گیری است، برای تولید عناصر سناریو استفاده می‌شود. بدین صورت که هر جا که ناسازگاری بین گزینه‌ها وجود داشته باشد، میله مانع کشیده می‌شود. در نهایت این نمودار دایره‌ای بر روی یک جدول ماتریسی یا نمودار درختی پیاده می‌شود و براساس آن عناصر سناریو از ترکیب هر اختیار از هر عرصه با یک اختیار از عرصه

1. Vision

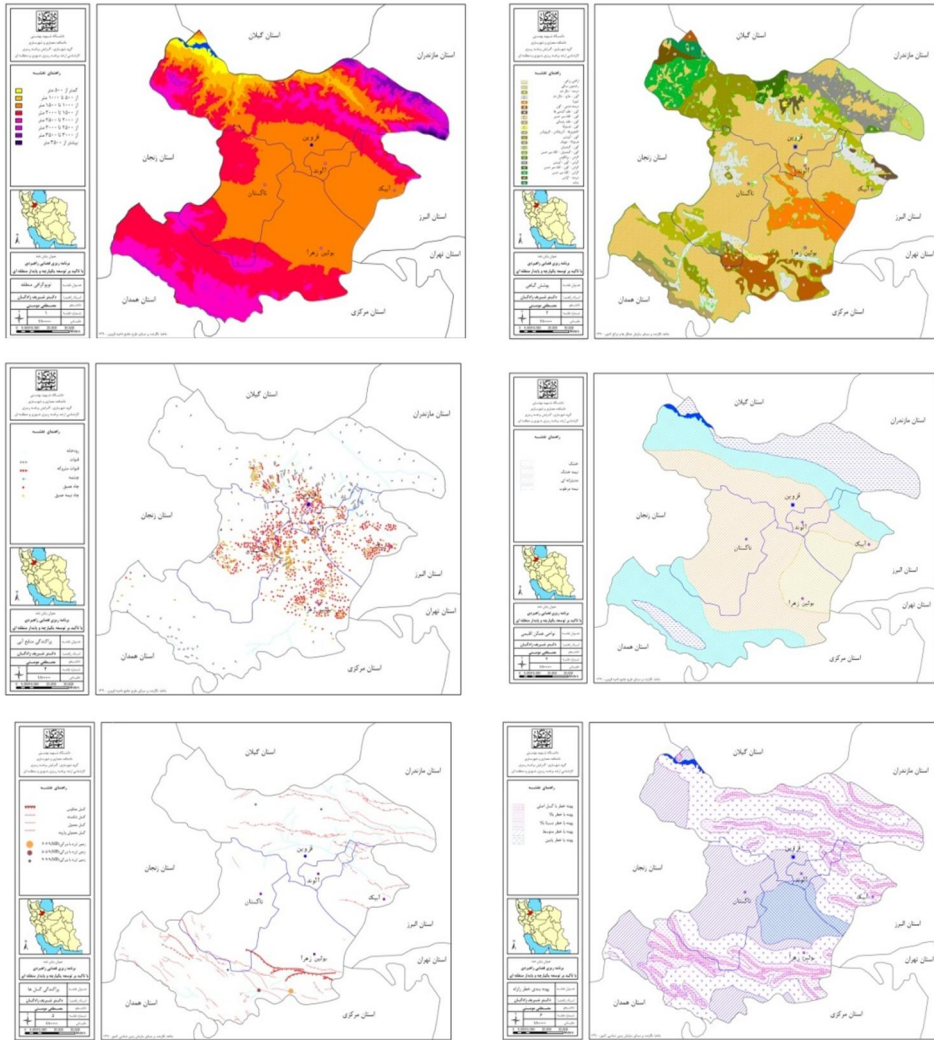
2. Action

دیگر، استخراج می‌شوند. در مرحله پایانی این روش، از میان سناریوهای گزینه، سناریویی انتخاب می‌شود که به اهداف برنامه‌ریزی پاسخگو باشد.

شناخت ساختار فضایی محدوده مورد مطالعه

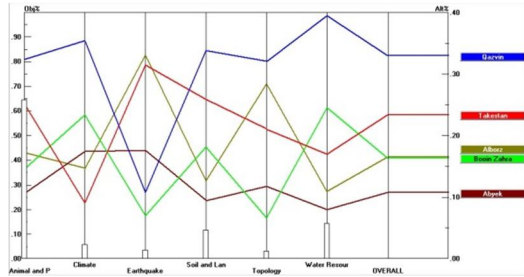
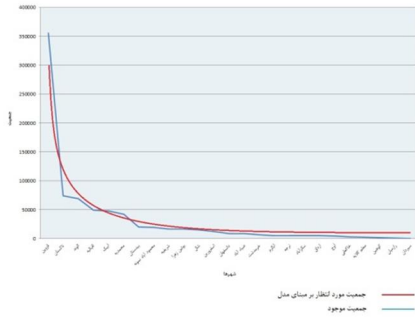
بررسی و تحلیل ساختار فضایی منطقه قزوین را می‌توان اولین گام مهم در مسیر فرایند برنامه ریزی فضایی راهبردی این منطقه به شمار آورد. در این راستا بررسی و تحلیل عوامل گوناگونی که ساختار فضایی منطقه را شکل داده اند و بر توسعه آن تاثیرگذارند، در دستور کار قرار خواهد گرفت. مسائل موجود ساختار فضایی منطقه قزوین را می‌توان در دو ساختار کلان طبیعی و کالبدی - فعالیتی و در بخش های مختلف پرداخته خواهد شد. نتایج حاصل از این بررسی ها و تحلیل ها به عنوان اطلاعات طبقه بندی و تحلیل شده، در بخش های بعدی پژوهش بکار گرفته می‌شود.

در این بخش از پژوهش با استفاده از اطلاعات میدانی و اسنادی موجود و بکارگیری روش ها و فنونی مانند روش AHP، روش ANN، روش مرتبه - اندازه، روش تحلیل رگرسیون و روش ترکیبی پیش بینی جمعیت و بهره مندی از نرم افزارهایی چون GIS، SPSS، Expert Choice و People به بررسی و تحلیل ساختار فضایی منطقه قزوین در دو ساختار کلان طبیعی و کالبدی - فعالیتی و در حوزه های مختلف مطالعاتی اشاره می‌شود (جدول شماره ۱).

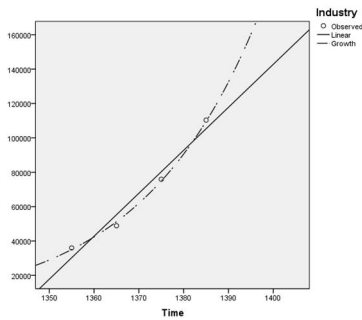
تصویر شماره ۱: نقشه های مورد استفاده در تحلیل ساختار فضایی منطقه قزوین
 بازسازی نقشه ها: نگارنده، ۱۳۹۰

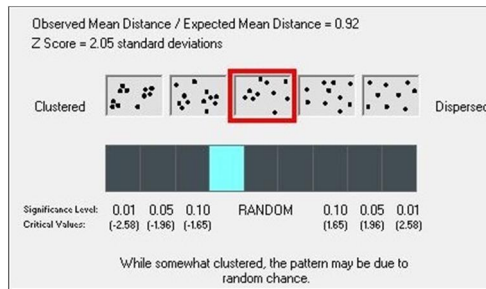

تحلیل سلسله مراتب کانون های جمعیتی با مدل مرتبه اندازه

تحلیل سلسله مراتبی توان محیطی با استفاده از روش AHP

تحلیل اقتصادی با روش رگرسیون

تحلیل ساختار فضایی با مدل ANN

تصویر شماره ۲: نمونه تحلیل های صورت گرفته در بخش های مختلف ساختار فضایی منطقه قزوین

مأخذ: نگارنده، ۱۳۹۰

جدول شماره ۱: خلاصه تحلیل های صورت گرفته در بخش های مختلف

بخش مطالعاتی	عنوان تحلیل	نتایج تحلیل	روش مورد استفاده
زیست محیطی	تحلیل سلسله مراتبی توان محیطی به تفکیک شهرستان های استان قزوین	شهرستان قزوین در بین دیگر شهرستان های استان از امتیاز و اهمیت زیست محیطی بالاتری برخوردار است. بنابراین نیازمند توجه ویژه به منظور بهبود و یا حداقل حفاظت از قابلیت های زیست محیطی آن می باشد.	روش های AHP و دلفی
سکونتگاهی	تحلیل سلسله مراتب کانون های جمعیتی در نقاط شهری	عدم تناسب کامل توزیع لگاریتمی شهرها در منطقه قزوین و وجود یک شهر بزرگ در سطح استان و عدم تعادل و هماهنگی آن با دیگر نقاط شهری می باشد. در این راستا شهر قزوین بعنوان تنها شهر برتر محسوب شده و در ادامه این روند در دیگر شهرهای منطقه اختلاف زیادی وجود دارد که نشانگر تمرکز جمعیت، فعالیت و خدمات در شهر قزوین می باشد.	مدل تعدیل یافته مرتبه-اندازه
اقتصادی	تحلیل رگرسیون و تعیین تمایلات فعالیت در بخش های مختلف اقتصادی	تمایلات فعالیت در بخش های خدمات و صنعت، بیش از کشاورزی است و با توجه به مقادیر همبستگی بین بخش های سه گانه اقتصادی، دو بخش خدمات و صنعت دارای همبستگی بیش تر نسبت به بخش کشاورزی می باشند.	روش تحلیل رگرسیون
کالبدی - فعالیتی	تحلیل توزیع فضایی ساختار کالبدی فعالیتی	ساختارهای سکونتگاهی و شبکه ارتباطی تمایل اندکی به تمرکز دارند و ساختارهای کشاورزی، صنعت و خدمات تمایل بیش تری به تمرکز از خود نشان می دهند.	روش ANN

مأخذ: نگارنده، ۱۳۹۰

تدوین اهداف کلان و خرد

اهداف برنامه ریزی فضایی راهبردی منطقه قزوین با توجه به اهداف برنامه های موجود و اهداف مراحل پیشین فرآیند برنامه ریزی و با روش استنتاج اهداف از مشکلات تدوین گردیده است. در این بیانیه، اهداف کلان در دو ساختار کلان طبیعی و کالبدی - فعالیتی و اهداف خرد در قالب ۷ عرصه مطالعاتی موجود مورد بررسی قرار می گیرد (جدول شماره ۲).

جدول شماره ۲: بیانیه اهداف برنامه ریزی فضایی راهبردی منطقه قزوین

اهداف کلان	عرصه ها	اهداف خرد	ساختار
طبیعی	زیست محیطی	حفظ، احیا و بهره برداری اصولی از منابع آب و خاک و پوشش گیاهی به منظور ایجاد شرایط مناسب برای توسعه پایدار و جلوگیری از تخریب محیط زیست طبیعی	
		بهره گیری از محیط طبیعی بالارزش در جهت حفظ و ارتقاء عملکرد و تقویت نقش گردشگری و گذران اوقات فراغت	
کالبدی - فعالیتی	کشاورزی	توسعه و گسترش فعالیت های کشاورزی و ارتقاء بهره وری عوامل تولید در این بخش	
		بسط و گسترش اصولی کشت و بهره برداری و ارتقاء توان علمی بهره برداران در مدیریت مزارع در راستای توسعه پایدار کشاورزی	
	صنعت	توزیع فضایی متناسب صنایع در سطح استان براساس قابلیت ها و مزیت های نسبی	
		جذب سرمایه گذاری داخلی و خارجی در بخشهای مختلف صنعتی دارای قابلیت و بازدهی بالا با تاکید بر استفاده از فن آوری های نوین	
	خدمات	تعالف بخشی به توسعه خدمات برتر و تقویت و تجهیز مراکز شهری و روستایی	
	سکونتگاهی	فراهم آوردن زمینه های لازم جهت تولید و عرضه مسکن با تکیه بر خانواده های کم درآمد در کانون های جمعیتی کم جمعیت	
		تعالف بخشی در سازمان فضائی مراکز جمعیتی و فعالیتی در سطح استان	
	اجتماعی	توسعه و توانمند نمودن تشکل ها و نهادهای عمومی و افزایش نقش مردم در تصمیم گیری در سطوح مختلف	
شبکه های ارتباطی	تقویت و تجهیز شبکه های زیربنایی استان با تأکید بر حمل و نقل سریع و مطمئن متناسب با فعالیت های تولیدی و خدماتی و نقش و جایگاه استان در کشور		

مأخذ: نگارنده، ۱۳۹۰

تعیین اختیاراتی مرتبط با هر عرصه تصمیم‌گیری

عرصه‌های تصمیم‌گیری مرتبط مورد استفاده در فن تحلیل عرصه‌های تصمیم‌گیری مرتبط از بیانیه‌ی نهایی اهداف برنامه‌ریزی، منتج می‌شوند. این عرصه‌ها پس از طبقه‌بندی موضوعی، حلقه دوم نمودار دایره‌ای را تشکیل می‌دهند. ارتباط عرصه‌های تصمیم‌گیری با یکدیگر از راه اختیاراتی مربوط به هر عرصه برقرار می‌شود. عرصه‌های تصمیم‌گیری در منطقه قزوین در دو ساختار طبیعی و کالبدی - فعالیتی و در قالب هفت عرصه تقسیم‌بندی می‌شوند. در این قسمت، ۲ اختیار متفاوت مرتبط با هر عرصه تصمیم‌گیری تعیین می‌شوند که زمینه‌گزینه‌یابی و سیاست‌گذاری را فراهم می‌آورد. هر اختیار با یک حرف لاتین نمایش داده شده است (جدول شماره ۳).

جدول شماره ۳: اختیاراتی مرتبط با هر عرصه تصمیم‌گیری

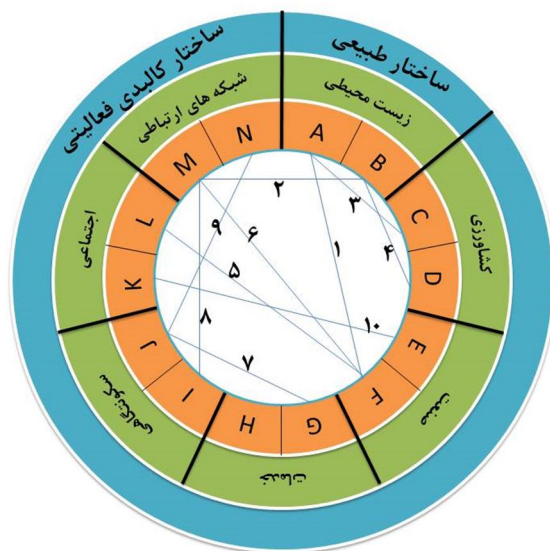
اختیارها	عرصه‌های تصمیم‌گیری مرتبط	شماره عرصه	ساختار
A. بهره‌گیری از تمام ظرفیت و توان اکولوژیک هر شهرستان در راستای تامین اهداف توسعه بخش‌های مختلف اقتصادی	عرصه محیط زیست	۱	طبیعی
B. توسعه‌ی اکوسیستم موجود با رویکرد حفظ منابع با ارزش اکولوژیکی			
C. مدیریت بهینه اراضی موجود و جلوگیری از تفکیک و یا تغییر کاربرد اراضی کشاورزی در راستای تامین نیازهای استان	عرصه کشاورزی	۲	کالبدی - فعالیتی
D. توسعه فضایی بخش کشاورزی با تاکید بر رشد بهره‌وری عوامل تولید در راستای افزایش تولید و صادرات محصولات			
E. تداوم توسعه صنعتی استان بر اساس ظرفیت‌ها و قابلیت‌های موجود	عرصه صنعت	۳	
F. توسعه‌ی صنعتی استان بر اساس بهره‌گیری از فن‌آوری‌های نوین و ظرفیت‌های سرمایه‌گذاری بخش خصوصی			
G. توسعه‌ی بخش خدمات از طریق ایجاد شرایط مدیریتی و زیربنائی لازم برای پذیرش فعالیت‌های خدماتی قابل انتقال از منطقه شهری تهران به استان	عرصه خدمات	۴	
H. توسعه‌ی زیرساخت‌های خدماتی و تعادل بخشی در ارائه خدمات، متناسب با ظرفیت‌های موجود			
I. تقویت و تجهیز مراکز شهرستان، در زمینه زیرساخت‌های شهری و	عرصه سکونتگاهی	۵	

اختیارها	عرصه‌های تصمیم‌گیری مرتبط	شماره عرصه	ساختار
خدمات رسانی به نواحی شهری و روستائی پیرامون L. توسعه و تقویت کانون های جمعیتی شهری کوچک مقیاس و مراکز روستائی بر اساس ظرفیت های هر ناحیه			
K. توانمند سازی بخش تعاونی و خصوصی برای ایفای فعالیت های گسترده تر اجتماعی	عرصه اجتماعی	۶	
L. ارتقاء شاخص های توسعه انسانی و سطح مشارکت عمومی از طریق اعمال سیاست های دولتی			
M. توسعه و تجهیز شبکه های ارتباطی فرعی استان بین مراکز شهری و روستائی به منظور تسهیل در ارتباطات داخلی و ارائه خدمات	عرصه شبکه‌های ارتباطی	۷	
N. توسعه و تجهیز شبکه های ارتباطی اصلی استان به منظور ارتقا سطح ارتباطات و مبادلات بین استانی			

مأخذ: نگارنده، ۱۳۹۰

بررسی سازگاری و ناسازگاری اختیارهای عرصه‌های تصمیم‌گیری مرتبط

در بررسی سازگاری و ناسازگاری اختیارهای عرصه‌های تصمیم‌گیری مرتبط، ناسازگاری بین اختیارها توسط میله‌های مانع در نمودار دایره‌ای عرصه‌های تصمیم‌گیری نمایش داده می‌شود. در این نمودار موضوعات هر یک از عرصه‌های تصمیم‌گیری مرتبط مشخص شده و بین اختیارهای ناسازگار با هم میله‌های مانع کشیده می‌شود. در این نمودار، ساختارهای موجود در حلقه‌ی اول، عرصه‌های تصمیم‌گیری مرتبط در حلقه‌ی دوم و اختیارهای مربوط به هر یک از عرصه‌های تصمیم‌گیری مرتبط در حلقه سوم نمودار دایره‌ای قرار می‌گیرند (نمودار شماره ۱). در ادامه دلایل بروز اختیارهای ناسازگار بررسی می‌شوند (جدول شماره ۴).

نمودار شماره ۱: نمودار دایره‌ای عرصه‌های تصمیم‌گیری و میله‌های مانع
مأخذ: نگارنده، ۱۳۹۰

جدول شماره ۴: تحلیل ناسازگاری عرصه‌های تصمیم‌گیری

شماره میله مانع	تحلیل ناسازگاری عرصه‌های تصمیم‌گیری
۱	بهره‌گیری از تمام ظرفیت و توان اکولوژیک هر شهرستان در راستای تامین اهداف توسعه بخش‌های مختلف اقتصادی مستلزم سرمایه‌گذاری وسیعی در این حوزه است که بخش عمده‌ای باید از آن از طریق جلب سرمایه‌گذاری بخش خصوصی صورت پذیرد که این امر با به‌کارگیری این سرمایه در توسعه‌ی صنعتی استان منافات دارد.
۲	توسعه و تجهیز شبکه‌های ارتباطی فرعی استان بین مراکز شهری و روستایی استان می‌تواند موجب آسیب منابع با ارزش اکولوژیکی شود.
۳	مدیریت بهینه اراضی کشاورزی در سطح استان در پی تثبیت وضعیت موجود بوده و این در حالی است که بهره‌گیری از تمام ظرفیت و توان اکولوژیکی در پی توسعه هرچه بیش‌تر این حوزه در دستیابی به اهداف تعیین شده است.
۴	توسعه فضایی بخش کشاورزی در راستای افزایش تولید و صادرات محصولات می‌تواند موجب آسیب منابع با ارزش اکولوژیکی در سطح استان شود.
۵	در بسیاری از موارد اعمال سیاست‌های دولتی و مداخله دولت در توسعه، مانع از ظرفیت‌سازی

	سرمایه گذاری بخش خصوصی در این عرصه می گردد.
۶	توسعه‌ی صنعتی استان بر اساس ظرفیت سازی برای جلب سرمایه گذاری بخش خصوصی که عمدتاً در پی تولید محصولات به منظور عرضه در بازار در سطوح ملی و منطقه ای است نیازمند توسعه شبکه های ارتباطی اصلی و تسهیل ارتباطات و مبادلات کالا در این سطوح می باشد.
۷	ایجاد شرایط مدیریتی و زیربنائی لازم برای پذیرش فعالیت های خدماتی قابل انتقال از منطقه شهری تهران به استان مستلزم تقویت شهرهای اصلی استان، به ویژه شهر قزوین می باشد که در منافات با توسعه و تقویت کانون های جمعیتی شهری کوچک مقیاس و مراکز روستایی است.
۸	تقویت و تجهیز مراکز شهرستان، در زمینه زیرساخت های شهری و خدمات رسانی به نواحی شهری و روستائی پیرامون نیازمند توسعه و تجهیز شبکه های ارتباطی اصلی استان که اتصال مراکز شهری مهم به یکدیگر و به خارج از محدوده استان را در دستور کار خود دارد، می باشد.
۹	توسعه و تقویت کانون های جمعیتی شهری کوچک مقیاس و مراکز روستایی نیازمند توسعه و تجهیز شبکه های ارتباطی فرعی استان به منظور اتصال هر چه بیش تر این مراکز در داخل استان می باشد.
۱۰	توانمند سازی بخش تعاونی و خصوصی در پی ایجاد ظرفیت بیش تر در عرصه های اجتماعی و اقتصادی برای حضور قوی تر این بخش در جامعه می باشد و این امر تنها با بهره گیری از ظرفیت ها و قابلیت های موجود امکان پذیر نیست.

مأخذ: نگارنده، ۱۳۹۰

تولید سناریوهای گزینه

در این مرحله، به منظور تولید سناریوهای گزینه، ترکیب های سازگار اختیاری های عرصه های تصمیم گیری مرتبط که در مرحله پیشین به دست آمد، به شکل ماتریس تولید سناریوهای گزینه نمایش داده می شود.

ماتریس تولید سناریوهای گزینه بر مبنای نمودار دایره ای سازگاری/ناسازگاری اختیاری های عرصه های تصمیم گیری مرتبط رسم می شود. بدین گونه که از یک عرصه به طور اختیاری در یک جهت دایره آغاز می شود و اختیاری های آن عرصه نوشته می شود؛ سپس از هر اختیار، اختیاری های عرصه بعدی در جهت دایره نوشته می شود. اگر اختیاری های دو عرصه پی در پی با یکدیگر ناسازگار باشند، دیگر از آن ردیف، اختیاری ها ادامه نمی یابد. این روند تا آخرین عرصه ادامه می یابد. در پایان، در انتهای ماتریس، سناریوی گزینه که متشکل از اختیاری های عرصه های مختلف روی ردیف ماتریس از سمت راست تا چپ می باشند، به دست می آید (جدول شماره ۵).

جدول شماره ۵: ماتریس تولید سناریوهای گزینه

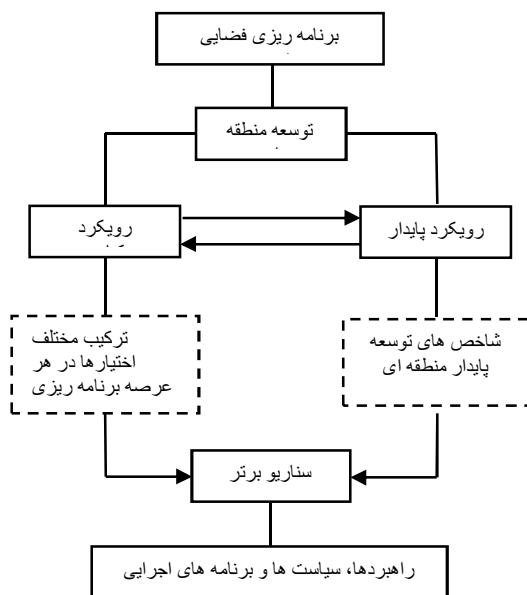
سناریوها	شبکه‌های ارتباطی	عاملین فعالیت	سکونتگاهی	خدمات	صنعت	کشاورزی	زیست محیطی
						C	A
		K	I	G	E	D	
	M	L					
۱	N						
			J				
		K	I	H			
	M	L					
۲	N						
			J				
		K	J				
	M	L					
۳	N						
						F	
						C	B
		K	I	G			
	M	L					
۴	N						
			J				
		K	I	H			
	M	L					
۵	N						
			J				
		K	J				
	M	L					
	N						
		K	I	G			
۶	M	L					
	N						
			J				
		K	I	H			
	M	L					
۷	N						
			J				
		K	J				
	M	L					
	N						
						D	

مأخذ: نگارنده، ۱۳۹۰

تعیین رویکردهای یکپارچه و پایدار در برنامه

دو رویکرد یکپارچه نگری و پایداری مطرح شده در توسعه منطقه قزوین، در انتخاب سناریو برتر از میان سناریوهای تولید شده نقش ایفا می کنند. برنامه تولید شده در فرایند برنامه ریزی راهبردی، بر خلاف رهیافت های سنتی برنامه ریزی به شکلی مجزا و برای سازمان و نهادهای مختلف فعالیت کننده در فضا تولید نمی شود، بلکه از آنجا که هرگونه مداخله در فضا بر ابعاد مختلف آن تاثیرگذار است، راهبردها و سیاست های اتخاذ شده به شکلی یکپارچه و هماهنگ نگریسته شده و سیاست ها در زنجیره ای از اقدامات مرتبط تولید می گردند. تعامل دوسویه بین رویکردهای یکپارچه و پایدار در توسعه منطقه ای، موضوعی است که مبنای انتخاب سناریوی برتر را از میان سناریو های تولید شده قرار گرفته و بر اساس آن راهبردها و سیاست های اجرایی تدوین می گردند (نمودار شماره ۲).

نمودار شماره ۲: تعامل رویکردهای یکپارچه و پایدار در تدوین برنامه

مأخذ: نگارنده، ۱۳۹۰

از این رو به منظور دستیابی به این دو رویکرد در برنامه، دو اقدام صورت گرفت که به نحوی دارای ارتباط دوسویه با یکدیگر می باشند:

نخست، بهره گیری ترکیبی از اختیارهای موجود عرصه های مختلف برنامه ریزی در هر سناریوست که موجب ایجاد دید یکپارچه به توسعه منطقه می گردد. از این رو انتخاب سناریو برتر با بهترین ترکیب از اختیارهای موجود صورت می پذیرد که در واقع استفاده از روش تحلیل عرصه های تصمیم گیری مرتبط نیز بدین منظور است که به ارتباط بین عرصه های مختلف برنامه ریزی توجه شود.

دوم، استفاده از شاخص های توسعه پایدار منطقه ای به منظور اولویت بندی سناریو های تولید شده و انتخاب سناریوی برتر می باشد. به عبارت دیگر این اقدام را می توان در راستای اقدام نخست و مکمل آن دانست.

بدین منظور ۹ شاخص پایداری در سه بعد کلان محیطی، اقتصادی و اجتماعی تعیین شدند که در مرحله انتخاب سناریوی برتر از آن ها استفاده خواهد شد (جدول شماره ۶).

جدول شماره ۶: شاخص های توسعه پایدار منطقه ای

ابعاد	شاخص ها
محیطی	حفظ منابع با ارزش اکولوژیک
	کاهش آلودگی زیست محیطی
	استفاده بهینه از انرژی
اقتصادی	افزایش اشتغال
	تعادل بخشی در رشد بخش های اقتصادی
	جذب سرمایه گذاری
اجتماعی	ارتقاء سطح آموزش و فرهنگ
	افزایش مشارکت اجتماعی
	ارتقاء سطح کیفیت زندگی

مأخذ: نگارنده، ۱۳۹۰

انتخاب سناریو برتر

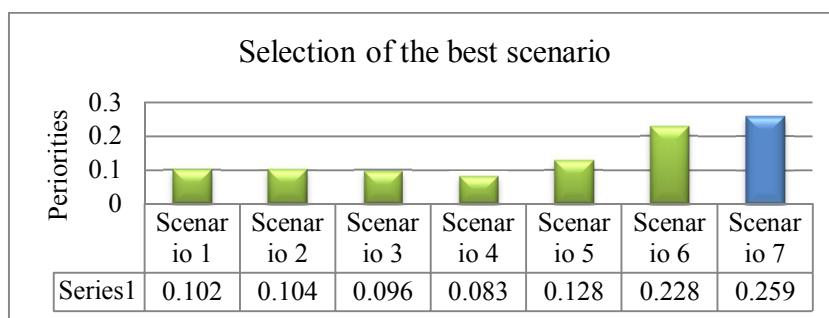
پس از تولید و معرفی سناریو های برنامه، سناریو برتر بر اساس شاخص های توسعه ای پایدار انتخاب می شود. بر این اساس، ۹ شاخص در ابعاد زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی

توسعه‌ی پایدار تدوین شده با استفاده از روش AHP و نرم افزار Expert Choice، وزن دهی می شوند. در مرحله بعد، سناریوهای تولید شده، بر اساس این شاخص ها، اولویت بندی گشته (جدول شماره ۷) و سناریوی برتر که بالاترین اولویت را به خود اختصاص دهد انتخاب می گردد (نمودار شماره ۳).

جدول شماره ۷: اولویت بندی سناریوهای تولید شده بر اساس شاخص های توسعه‌ی پایدار

Ideal mode	Pairwise	Pairwise	Pairwise	Pairwise	Pairwise	Pairwise	Pairwise	Pairwise	Pairwise
Alternative	Conserve of valuable ecological source (L: .108)	Reduce environmental pollution (L: .150)	Efficient use of energy (L: .131)	Increase employment (L: .084)	Balanced development of economic sectors (L: .168)	Attract investment (L: .067)	Increase of education and culture Level (L: .081)	Increase of community participation (L: .100)	Increase of quality of life (L: .112)
Scenario 1	.097	.062	.451	.264	.489	.862	.114	.635	.110
Scenario 2	.071	.112	.269	.492	.791	.418	.336	.321	.187
Scenario 3	.200	.079	.508	.391	.238	.688	.209	.198	.325
Scenario 4	.128	.163	.755	.157	.159	.281	.198	.248	.229
Scenario 5	.373	.257	.919	.179	.183	.286	.531	.125	.528
Scenario 6	.647	.695	.548	.795	.601	1.000	.650	1.000	.647
Scenario 7	.291	1.000	.923	1.000	1.000	.811	1.000	.554	1.000

مأخذ: نگارنده، ۱۳۹۰

نمودار شماره ۳: امتیاز نهایی هر یک از سناریوهای تولید شده

مأخذ: نگارنده، ۱۳۹۰

بر اساس فرایند صورت گرفته سناریو شماره ۷ با اولویت ۲۶/۹ درصد به عنوان سناریو برتر انتخاب می شود که به عنوان مبنای تدوین راهبردها، سیاست ها و برنامه های اجرایی قلمداد می گردد.

جدول شماره ۸: سناریوی شماره ۷ (Code: BCFHIKN)

اختیارها	عرصه ها
توسعه اکوسیستم موجود و حفظ منابع با ارزش اکولوژیکی	زیست محیطی
مدیریت بهینه اراضی موجود و جلوگیری از تفکیک و یا تغییر کاربرد اراضی کشاورزی در راستای تامین نیازهای استان	کشاورزی
توسعه صنعتی استان بر اساس بهره گیری از فن آوری های نوین و ظرفیت های سرمایه گذاری بخش خصوصی	صنعت
توسعه زیرساخت های خدماتی و تعادل بخشی در ارائه خدمات، متناسب با ظرفیت های موجود	خدمات
تقویت و تجهیز مراکز شهرستان، در زمینه زیرساخت های شهری و خدمات رسانی به نواحی شهری و روستائی پیرامون	سکونتگاهی
توانمند سازی بخش تعاونی و خصوصی برای ایفای فعالیت های گسترده تر اجتماعی	اجتماعی
توسعه و تجهیز شبکه های ارتباطی اصلی استان به منظور ارتقا سطح ارتباطات و مبادلات بین استانی	شبکه های ارتباطی

مأخذ: نگارنده، ۱۳۹۰

جمع بندی و تدوین راهبرد ها، سیاست ها و برنامه های اجرایی

در این قسمت به تدوین راهبردها، سیاست ها و برنامه های اجرایی مبتنی بر سناریو انتخاب شده (سناریو شماره ۷) پرداخته می شود. این راهبردها، سیاست ها و برنامه های اجرایی در قالب بیانیه برنامه راهبردی منطقه قزوین و در راستای عرصه ها و اهداف خرد مرتبط با هر عرصه صورت می پذیرد (جدول شماره ۹).

جدول شماره ۹: بیانیه نهایی برنامه فضایی راهبردی منطقه قزوین

ارگان و سازمان های متولی اجرا	سیاست ها و برنامه اجرایی	راهبرد	عرصه
• اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان قزوین	حفاظت از جنگلهای طبیعی ناحیه شمالی شهرستان قزوین، توسعه جنگلکاری در نواحی جنوب و جنوب شرقی استان و ایجاد	• حفظ توان و کیفیت منابع آبهای زیرزمینی استان از طریق نظارت کامل بر	زیست محیطی

عرصه	راهبرد	سیاست ها و برنامه اجرایی	ارگان و سازمان های متولی اجرا
	<p>بهره‌برداری از منابع آب زیرزمینی و تغذیه مصنوعی سفره‌های آب</p> <p>• توسعه‌ی اکو سیستم های تحت مدیریت، برنامه ریزی جهت خارج کردن کارکردها و فعالیت های ناسازگار با زیستگاه ها و تدوین قوانین مناسب و موثر در بهره برداری پایدار از منابع خاک و حفاظت آنها</p>	کمربند سبز پیرامون مراکز شهرها	
		<p>نظارت بر بهره گیری از منابع آب های سطحی و زیر زمینی و همچنین کنترل برداشت از منابع آب زیرزمینی استان از طریق اعمال مقررات قانونی و همزمان با تغذیه مصنوعی سفره های آب زیر زمینی</p>	<p>• اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان قزوین</p>
		<p>اجرای طرحهای تغذیه مصنوعی سفره‌های آب زیرزمینی در ناحیه میانی استان و در شهرستان های آبیک و تاکستان</p>	<p>• اداره منابع طبیعی و آبخیزداری شهرستان های آبیک و تاکستان</p> <p>• وزارت نیرو</p>
		<p>تهیه طرح های اجرائی و نظارت بر اجرای آن در زمینه بهره‌برداری از منابع مرتعی و چراگاههای واقع در نواحی کوهپایه‌ای و کوهستانی شمال شهرستان قزوین</p>	<p>• اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان قزوین</p>
کشاورزی	<p>• بسط و گسترش روش های کشت اصولی و روش‌های بیولوژیک برای میارزه با آفات نباتی و بهره برداری و ارتقاء توان علمی بهره برداران در مدیریت مزرعه در راستای توسعه‌ی پایدار کشاورزی</p> <p>• حفظ سطح کمی فعالیت های کشاورزی با توجه به محدودیت منابع آب سطح الارضی و افزایش کیفی تولید با تاکید بر ارتقاء سطح فناوری و بهره وری عوامل تولید و توسعه</p>	<p>جلوگیری از خردشدن و تغییر کاربرد اراضی کشاورزی استان بویژه در دشت قزوین و ناحیه میانی استان</p>	<p>• سازمان جهاد کشاورزی استان قزوین</p> <p>• استانداری قزوین</p>
		<p>گسترش سیستم های نوین آبیاری و توسعه کشت های مترکم با الویت اراضی پیرامون دشت قزوین</p>	<p>• سازمان جهاد کشاورزی استان قزوین</p> <p>• وزارت نیرو</p>
		<p>اعمال ضوابط و مقررات قانونی برای جلوگیری از کاربردهای بی‌رویه غیرکشاورزی در اراضی زراعی و باغی و ممانعت از تبدیل اراضی مرغوب کشاورزی به کاربردهای شهری و صنعتی به</p>	<p>• سازمان جهاد کشاورزی استان قزوین</p> <p>• اداره کل حفاظت محیط زیست استان قزوین</p>

ارگان و سازمان های متولی اجرا	سیاست ها و برنامه اجرایی	راهبرد	عرصه
	ویژه شهر صنعتی البرز	شیوه های نوین تولید و آبیاری متناسب با شرایط اقلیمی منطقه	
<ul style="list-style-type: none"> • اداره جهاد کشاورزی شهرستان های تاکستان و بوئین زهرا 	حمایت از اجرای طرح الگوی کشت مناسب در شهرستان های تاکستان و بوئین زهرا به منظور استفاده حداکثری از منابع تولید(آب، خاک،...)		
<ul style="list-style-type: none"> • سازمان جهاد کشاورزی استان قزوین • سازمان صنایع و معادن استان قزوین 	ایجاد شرکت های کشت و صنعت و سهامی زراعی در دشت های حاصلخیز منطقه به منظور بهره برداری بیش تر از منابع تولید و افزایش راندمان تولید از طریق مدیریت علمی بر منابع		
<ul style="list-style-type: none"> • سازمان جهاد کشاورزی استان قزوین • بیمه مرکزی 	گسترش بیمه محصولات کشاورزی با توجه به آسیب پذیر بودن استان از خشکسالی، سرمازدگی، بارندگی های خارج از فصل و ...		
<ul style="list-style-type: none"> • سازمان جهاد کشاورزی استان قزوین 	تغییر سیستم های آبیاری و تجهیز مزارع به شبکه های آبیاری مدرن		
<ul style="list-style-type: none"> • سازمان صنایع و معادن استان قزوین 	تجهیز سرمایه های خرد و منابع مالی محلی در جهت درونی کردن فرایند توسعه استان و ماندگاری ارزش افزوده بیش تر در استان	<ul style="list-style-type: none"> • پرهیز از ایجاد و گسترش واحدهای تولیدی بزرگ مقیاس در بخش مرکزی استان قزوین و هدایت آن به دیگر مراکز مستعد استان با اولویت شهرک های صنعتی و به ویژه شهرک های صنعتی بخش خصوصی 	صنعت
<ul style="list-style-type: none"> • سازمان صنایع و معادن استان قزوین • بانک های عامل 	شناسائی کارآفرینان و ارائه تسهیلات ویژه به آن ها برای سرمایه گذاری های صنعتی در شهرک های تازه تاسیس شال، حکیمیه و رامشان		

ارگان و سازمان های متولی اجرا	سیاست ها و برنامه اجرایی	راهبرد	عرصه
<ul style="list-style-type: none"> سازمان صنایع و معادن استان قزوین اداره کل استاندارد و تحقیقات صنعتی استان قزوین 	<p>شتاب بخشیدن به توسعهی صنعتی استان با اولویت تکمیل زنجیره تولید صنایع بزرگ مقیاس موجود و صنایع Hi-Tech به ویژه در شهر صنعتی البرز</p>	<ul style="list-style-type: none"> ایجاد ساز و کارهای انگیزشی و فضای مناسب و امن جهت تشویق و ترغیب فعالان اقتصادی و سرمایه گذاران داخلی و خارجی به فعالیت در استان بستر سازی برای تغییر قوانین و مقررات در راستای واگذاری شرکتهای دولتی به بخش غیر دولتی و توسعه فعالیت های بخشهای تعاونی و خصوصی 	
<ul style="list-style-type: none"> سازمان صنایع و معادن استان قزوین اداره کل استاندارد و تحقیقات صنعتی استان قزوین 	<p>احداث پارک علم و فناوری در زمینه های بیوتکنولوژی و صنایع غذایی در شهر الوند</p>		
<ul style="list-style-type: none"> اداره کل آموزش فنی و حرفه ای استان قزوین اداره کل بهداشت و درمان استان قزوین 	<p>اعمال حمایت های قانونی و ارائه تسهیلات ویژه به متقاضیان بخش خصوصی در زمینه ارائه خدمات با اولویت خدمات درمان تخصصی و آموزش های فنی و حرفه ای</p>	<ul style="list-style-type: none"> توزیع فعالیت های عمرانی و خدمات مناسب در حد مطلوب شاخص ها در شهرهای اقماری کانونهای صنعتی باید مد نظر قرار گیرد به طوریکه در هر سطح، یک مرکز بعنوان ارائه دهنده خدمات برتر ایفای نقش نماید. 	خدمات
<ul style="list-style-type: none"> استاندارداری قزوین وزارت علوم، تحقیقات و فناوری 	<p>حمایت از ایجاد و راه اندازی شعبات دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی، علمی و پژوهشی در سطح استان به ویژه در شهرستان البرز و آبیک</p>		
<ul style="list-style-type: none"> استاندارداری قزوین شهرداری شهرهای بوئین زهرا، تاکستان و آبیک 	<p>تقویت و تجهیز مراکز شهرستان، با اولویت شهرهای بوئین زهرا، تاکستان و آبیک در زمینه زیرساخت های شهری و خدمات رسانی به نواحی روستائی پیرامون</p>	<ul style="list-style-type: none"> تقویت نقش شهرداری های مراکز شهرستان ها در جهت بهبود خدمات رسانی شهری و بهینه سازی ارتباط متقابل شهر و روستا 	سکونتگاهی
<ul style="list-style-type: none"> استاندارداری قزوین 	<p>اولویت بندی در ارائه خدمات و تجهیز مراکز شهری و روستایی در سطوح مختلف به ویژه در نقاط محروم</p>	<ul style="list-style-type: none"> ساماندهی حاشیه نشینی و جلوگیری از رشد بافت های نابسامان حاشیه ای در مراکز 	

عرصه	راهبرد	سیاست ها و برنامه اجرایی	ارگان و سازمان های متولی اجرا
	<p>جمعیتی</p> <ul style="list-style-type: none"> گسترش امکانات و ایجاد زمینه های مناسب در جهت انبوه سازی مسکن فراهم آوردن زمینه های لازم جهت تولید و عرضه مسکن و توسعه شهری و روستایی با تکیه بر اسکان پایدار نواحی کم تر توسعه یافته و خانواده های کم درآمد 	حمایت مالی از اجرای طرح های مورد نیاز ساماندهی مراکز شهرستان های استان	• استانداری قزوین
		تهیه و اجرای طرح ها و برنامه های ساماندهی فضایی سکونتگاه های در معرض خطر	• استانداری قزوین • اداره کل راه و شهرسازی استان قزوین
		ارائه تسهیلات لازم و بانکی برای بهسازی بافت های فرسوده وحاشیه ای شهری با مشارکت موثر بخش غیر دولتی و عمومی	• اداره کل راه و شهرسازی استان قزوین • شهرداری شهرهای استان قزوین
		ارائه تسهیلات مالی در تولید مسکن استطاعت پذیر به ویژه در شهرهای شهرستان آبیک و البرز	• اداره کل راه و شهرسازی استان قزوین
اجتماعی	<ul style="list-style-type: none"> فراهم نمودن زمینه های لازم به منظور بهره گیری از ظرفیت های مشارکت مردمی و ارتقای نقش تشکل ها (اتحادیه ها و تعاونی ها و سازمان های غیر دولتی) در فعالیت های اجتماعی ارتقاء شاخص های توسعه انسانی، سطح زندگی و عدالت اجتماعی 	ایجاد اتاق تعاون و اتحادیه های تعاونی و سایر تشکل های مردمی در شهر قزوین	• اداره کل تعاون استان قزوین
		بهبود نظام بیمه های اجتماعی به ویژه بیمه اقشار ضعیف جامعه به منظور بهبود سطح رفاه اجتماعی	• سازمان تامین اجتماعی استان قزوین
		حمایت موثر از تشکیل و توسعه تعاونی ها و ایجاد صندوق های اعتباری به منظور تامین مالی مناسب فعالیت های اجتماعی در سطح استان	• اداره کل تعاون استان قزوین
شبکه های ارتباطی	<ul style="list-style-type: none"> ارتقاء سطح و بهبود کمی و کیفی شبکه های ارتباطی و رسیدن به استانداردهای ملی و بین المللی 	بهسازی شبکه های ارتباطی استانی با اولویت راه های دسترسی به مراکز گردشگری استان در منطقه الموت	• اداره کل راه و شهرسازی استان قزوین
		بهسازی و ارتقاء کیفیت محور قزوین - بوئین زهرا - شهریار - تهران و محور قزوین - الموت -	• اداره کل راه و شهرسازی استان قزوین

ارگان و سازمان های متولی اجرا	سیاست ها و برنامه اجرایی	راهبرد	عرصه
	شمال		

مأخذ: نگارنده، ۱۳۹۰

سیاست ها و پروگرم های اجرایی کوتاه مدت

سیاست ها و پروگرم های اجرایی بلند مدت

روش تحلیل عرصه‌های تصمیم‌گیری مرتبط بیرون آمده از نگرش اختیار راهبردی در مرحله تجویز و طراحی برنامه بکار برده می‌شود. ورودی این روش، عرصه‌های تصمیم‌گیری است که با آگاهی از اهداف، پیش‌فرض‌ها، مشکلات محصول مراحل پیشین فرآیند برنامه‌ریزی (مراحل پیش از طراحی برنامه) و همچنین مرور اهداف برنامه‌های موجود و فرادست تهیه می‌شوند. راهبردهای توسعه‌ی منطقه‌ای که در پی برآورده ساختن اهداف برنامه ریزی راهبردی منطقه قزوین ارائه شدند، بر اساس ظرفیت ها و امکانات موجود منطقه شکل گرفتند.

دستیابی به یکپارچگی فضایی در سطح منطقه مبتنی بر شناخت متعادل فضایی، قلمروها و سلسله مراتب فضایی از یک سو و از سوی دیگر ایجاد هماهنگی بخش های فعالیتی در پهنه منطقه قزوین و دستیابی به نظام متعادل فضایی از طریق اتخاذ راهبرد توسعه یکپارچه و با توجه به الزامات پایداری که بتوان با توان اجرایی مدیریت و منابع محدود، توسعه را در آن آغاز و بسط داد، از دستاورد این پژوهش در حوزه عملی قلمداد می‌گردد.

در خاتمه باید به این نکته توجه داشت که مهم ترین عامل عدم اجرای برنامه های منطقه ای در کشور، فقدان نظام مدیریت منطقه ای و عدم تعریف نهادها و سازمان های اجرایی مشخصی برای نظارت و کنترل بر توسعه فضایی و کالبدی منطقه ای بوده است (شیخی، ۱۳۸۰:۲۳). از این رو برنامه ریزی های منطقه ای بدون تعریف سطوح متناسب مدیریتی و تشکیلاتی نمی تواند کارآمد باشد. به طور کلی فقدان نظام برنامه ریزی بخشی - منطقه ای در کشور موجب تشدید اختلاف بین سطوح در زمینه توسعه می گردد (سیف الدینی، ۱۳۸۹ به نقل از وزارت کشور، ۱۳۸۰:۳۷) که باید در رفع موانع و کاستی های قانونی در این زمینه گام های موثرتری برداشته شود.

منابع و مآخذ:

- ۱- بارو، س. ۱۳۷۶. توسعه پایدار: مفهوم، ارزش و عمل، ترجمه سید علی بدری، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۴۴: ۴۴-۵۴.
- ۲- تودارو، م. ۱۳۶۴. توسعه اقتصادی در جهان سوم، جلد اول، ترجمه غلامعلی فرجادی، چاپ اول، تهران، سازمان برنامه و بودجه، ۵۶۷ ص.
- ۳- رادکلیفت، م. ۱۳۷۳. توسعه پایدار، ترجمه حسین نیر، چاپ اول، تهران، مرکز مطالعات، برنامه ریزی و کشاورزی، ۲۰۸ ص.
- ۴- زالی، ن. ۱۳۸۳. بررسی الگوهای متعادل سازی فضایی از دیدگاه برنامه ریزی منطقه‌ای، مجموعه مقالات همایش سیاستها و مدیریت برنامه‌های رشد و توسعه، ۳۸۲ ص.
- ۵- سیف الدینی، ف. و پناهنده خواه، م. ۱۳۸۹. چالش ها و موانع برنامه ریزی توسعه منطقه ای در ایران، فصلنامه پژوهش های جغرافیای انسانی، شماره ۷۳: ۹۸-۸۳.
- ۶- شیخی، م. ۱۳۸۰. برنامه ریزی منطقه ای در ایران، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۶: ۱۸۰-۳۰.
- ۷- عبدی دانشپور، ز. ۱۳۸۹. جزوه درسی روش ها و فنون برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
- ۸- مکنون، ر. ۱۳۷۴. توسعه پایدار، بنا نشریه انجمن مهندسان راه و ساختمان ایران، شماره اول: ۸-۵.
- 9- Albrechts, L. 2004. Strategic (Spatial) Planning reexamined, Journal of Environment and Planning, no. 31: 743-758.
- 10- Albrechts, L. 2006. Shifts in Strategic spatial planning? Some evidence from Europe Australia, Journal of Environment and Planning, no. 38: 1149-1170.
- 11- Bryson, J. 2004. A comment in Strategic Spatial Planning and longer range by J. Friedmann et al, Planning theory and practice, no. 5(1): 49-67.
- 12- Goulet, D. 1971. The cruel choice: A new concept in the theory of development, New York, Atheneum press
- 13- Healey, P. 1997. The revival of Strategic Spatial Planning in European P. Healey, A.
- 14- Kunzmann, K. 2000. Strategic spatial development through information and communication W. Salet & A. Faludi (eds.) The revival of strategic spatial planning, Amsterdam, Royal Netherlands Academy of Arts and Science
- 15- United Nations. 2001. New Regional Development Paradigms, London.
- 16- UNDP (United Nations Development Programme). 2002. Agenda 21 Report.